

***Пераклад у сістэме работы
на развіцці маўлення***

В. Ч. Хвайніцкая

Пераклад

*- дзейнасць па сэнсавай
інтэрпрэтацыі тэксту
на адной мове і
стварэнні новага,
эквівалентнага тэксту
на другой мове*

Пераклад

- гэта дзейнасць, звязаная з тэкстам, накіраваная на тэкст.

Перакладаюць не словы, не фраземы, не словазлучэнні і спалучэнні слоў, а тэкст, твор, урыўкі ці ўрываак з яго.

Ф. М. Янкоўскі

Пераклад

*- гэта від творчай работы,
які садзейнічае развіццю
маўленчай мабільнасці і
адчування слова, а таксама
ўдасканальвае навык
дакладнасці выбару слова ў
адпаведнасці з кантэкстам*

М. Г. Яленскі

**Развіццё
звязага
маўлення**

пераказ

сачыненне

пераклад

Значэнне перакладу

- пашыраецца лексічны запас;
- удасканальваецца веды па граматыцы;
- паглыбляецца разуменне структуры роднай мовы;
- забяспечваецца сістэматызацыя атрыманых ведаў на функцыянальнай аснове;
- параўноўваецца факты і з'явы дзвюх моў;
- удасканальваецца навыкі ў розных відах маўленчай дзейнасці (аўдзіраванне, гаварэнне, чытанне, пісьмо).

Функцыі перакладу

- **сродак навучання мове** (дазваляе глыбей засвоіць мову на ўсіх яе ўзроўнях);
- **мэта навучання** (навучыць перакладаць і карыстацца перакладам у працэсе моўных зносін для забеспячэння сацыяльна-культурных патрэб, бо нават у межах адной дзяржавы пераклад - гэта неад'емны кампанент у сістэме камунікацыі);
- **сродак атрымання інфармацыі** з тэкстаў, напісаных на іншай мове.

Прыёмы перакладу

- падстаноўка;
- трансфармацыя.

Падстаноўка

- гэта прыём перакладу, заснаваны на максімальна магчымым сэнсава-структурным паралелізме мовы арыгінала і мовы перакладу

(руск. *утро* – бел. *раніца*)

Разнавіднасці адпаведнікаў пры падстаноўцы

1)пастаянныя адпаведнікі (голова – галава, ехатъ в город – ехаць у горад, выйти во двор – выйсці на двор, слышатъ своими ушами – чуць на свае вушы, изъявительное желание – выказаць жаданне);

2)варыянтныя адпаведнікі (масло – масла, алей; надрез – надрэз, надразанне, надрэзанне; коробка – каробка, скрынка, пачак, скрыначка, бляшанка, кардонка);

3)безэквівалентныя адпаведнікі (отчество – імя па бацьку, пряность – вострая прыправа).

Трансфармацыя

- гэта прыём перакладу,
пры якім прадугледжваецца
адыход ад магчымага
сэнсава-структурнага
паралелізму тэксту арыгінала
і перакладу

Тыпалогія перакладаў

Паводле:

- формы падачы матэрыялу;
- жанрава-стылістычных асаблівасцей тэксту;
- паўнаты перадачы тэксту;
- адпаведнасці арыгіналу.

Віды перакладу

паводле формы падачы

матэрыялу:

- пісьмовы пераклад (пісьмовы пераклад пісьмовага тэксту, пісьмовы пераклад вуснага тэксту, так званы пераклад-дыктант);
- вусны пераклад (вусны пераклад пісьмовага тэксту, вусны пераклад вуснага тэксту).

Віды перакладу

паводле жанрава-

стылістычных асаблівасцей:

- пераклад тэксту мастацкага стылю;
- пераклад тэксту навуковага стылю;
- пераклад тэксту публіцыстычнага стылю;
- пераклад тэксту афіцыйна-дзелавога стылю;
- пераклад тэксту гутарковага стылю.

Віды перакладу

паводле паўнаты перадачы

зместу:

- поўны;
- няпоўны (можа быць выбарачным, калі для перакладу прапаноўваецца ўрывац з тэксту; у старэйшых класах можна праводзіць анатацыйны ці рэфератыўны пераклад, калі на аснове тэксту арыгінала на рускай мове вучні пішуць яго анатацыю або рэферат на беларускай мове)

Віды перакладу

паводле адпаведнасці

арыгіналу:

- адэкватны (раўнацэнны);
- вольны (пераклад-пераказ, які часта практыкуецца ў школе, калі пасля знаёмства з тэкстам арыгінала вучні пераказваюць яго на беларускую / рускую мову).

Метадычная схема працы над перакладам:

- 1) асэнсаванне стылю, тыпу, жанру маўлення і фарміраванне на гэтай аснове задачы перакладу;
- 2) комплексны аналіз тэксту, г. зн. характарыстыка зместавых і моўных асаблівасцей арыгінала, якія патрабуюць абавязковай перадачы ў перакладзе;
- 3) вусны пераклад тэксту з рускай/беларускай мовы на беларускую/рускую;
- 4) ацэнка (самаацэнка і ўзаемаацэнка) выказванняў;
- 5) пісьмовы запіс тэксту;
- 6) удасканаленне напісанага.

Літаратура

1. Валочка, Г.М. Пераклад у сістэме моўнага навучання / Г.М. Валочка // Адукацыя і выхаванне. – 1993. – № 6.
2. Методыка выкладання беларускай мовы : вучэб. дапам. для студэнтаў філал. спецыяльнасцей устаноў, якія забяспечваюць атрыманне выш. адукацыі / М.Г. Яленскі [і інш.] ; пад рэд. М.Г. Яленскага. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2007.
3. Яленскі, М.Г. Пераклад і методыка яго правядзення / Выкладанне беларускай мовы ў школе / М.Г. Яленскі і інш. – Мінск : Вышэйшая школа, 1994. – С. 130-134.
4. Янкоўскі, Ф.М. Сучасная беларуская мова /Ф.М. Янкоўскі. – Мінск : Вышэйшая школа, 1984. – 384с.